

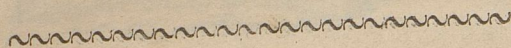

DE

15. 1777 2
212

CHRONICO
NARIVM CATARRHALI
AFFECTV

AVCTORITATE
INCLYTI MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS
SOLEMNI RITV IMPETRANDO
DIE XXII. NOVEMBR. MDCCLXXVII.
HORIS MATVTINIS ET POMERIDIANIS
PVBLICE DISSERET
FRIDERICVS CAROLVS HEINTZE
HALENSIS.

HALAE AD SALAM
STANNO HENDELIANO.

CHRONIC
NARIUM CATARRHUM

AFFECTU

AVOCORUM

INSTITUTI MEDICORUM ORDINIS

IN REGIA FREDERICIANA

PRO GRADU DOCTORIS

SOLEMNI RITE IMPETITUM

DIE XXII NOVEMBR. MDCCCLXXVII.

HONORIS NATIVITATIS ET FOMENTATIONIS

PUBLICAE DISSERTATIONIS

FREDERICVS CAROLVS HENRTZ

HALLENSIS.

HABE AD SALAM

AT ANNO MDCCCLXXVII.

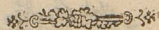

DE
CHRONICO
NARIUM CATARRHALI
AFFECTU.

---

§. I.
Reperi equidem, multum varieque de morbis catarrhalibus disputatum esse atque disputari: catarrhalem vero narium affectum, qui chronici morbi indolem prae se fert, nullibi explicatius tractatum atque enodatum reperi. Igitur, cum istud vitii genus, prout frequens condocet experientia, satis pertinax sit ac molestiae taediique plenum,

uberiori tractatione illud dignum esse putavi. Prius vero, quam propius id malum concernentia attingam, non abs re fore arbitror, si fabricam partis, in hoc morbo affectae, paucis exponam, laesas actiones inde euoluturus.

§. II.

Veruntamen omnia, quae de hoc organo dicenda essent, accuratissime ex anatomicorum animaduersionibus repetere, nimis foret taediofum; quare, missis instituto nostro parum inseruentibus, de iis tantum, quae ad rem nostram faciunt, explicatius differere iuabit. Et primo quidem loco hic consideranda venit membrana, quae totam anteriorem narium regionem obtegit, *Schneideriana*, seu, a nuci, quem secernit, proventu, *pituitaria* dicta. Ea cutis continuatio esse videtur, parum, quo sese in nares immittit margine, ab eius structura recedens. ^{a)} Nares autem ipsas ingressa, in mollem, pulpofam, crassamque conuertitur membranam, non ubique tamen sibi similem: crassior enim in septo ac reliqua narium cauea apparet, in sinibus tenuior. Atque haec late patet, siquidem nares spatiosum constituunt cauum. Multum enim adaugent superficiem huius caueae, septo medio in duos meatus diuisae, recessus anfractusque, in quos ossa turbinata, quae in interioribus nasi prominent, sunt conforta. Praeterea quoque variae caernae, in ossibus cranii et faciei absconditae, sinus dicitur, frontales, sphenoidales, maxillares, et ossis ethmoidi lacunae amplius nares dilatant. Oportet itaque membranam pituitariam in omnes istos anfractus, insignesque cavitates sese infinuantem, amplif-

^{a)} WINSLOW *Exposit. anat. de la struct. du corps hum.* Tom. IV. pag. 299.

finam euadere, valdeque tortuosam. Abundat ea caeterum nervis, vasculis atque glandulis, quae nunc percurramus.

§. III.

Atque nervi, quibus natura largiter nares infruxit, maxime primo, olfactui praefecto, nervorum pari suos debent natales. Nervus iste ex inferiori anterioris cerebri lobi fine, atque ab anterioris et posterioris lobi intervallo exsurgens nascitur. Igitur duplici radice ortus, procedit antrosum, ac per foramina ossis ethmoidalis transcendens, narium membranam subit, in infinitas distributus fibrillas, quae, per omnem narium superficiem, earumque caua diffusae, summam ob exilitatem in septo latefcunt. *b)* Neque minus quintum nervorum par copiosissima filamenta nervea ad nares transmittit, per ampla earum caua dispersa. Sic ex primo huius nervi ramo, nempe ophthalmico, orsus ramus, nasalis dicitur, *c)* post emissos alios ramos, in nasalem stricte ita dictum degenerat, qui, posteaquam per foramen orbitarium ossis cribrosi anterioris egressus est, in septum anterius atque membranam pituitariam se immittit. *d)* Secundus huius quinti paris ramus, qui et maxillaris superior nuncupatur, pariter nares adit. Is enim mox unum, mox plures ramos emittit, qui coeuntes ad foramen sphenopalatinum in ganglion intumescunt, quod inuentor MECKELIUS *sphenopalatinum* dixit. Ex eo ganglio nascuntur 1) nervi *nasales superiores anteriores*; 2) *Vidianus* nervus, qui nasales

b) HALLER *Elem. Physiol. corp. hum.* Tom. IV. pag. 205. seqq. *Prim. lin. Physiol.*

§. CCCCLVII.

c) WINSLOW. l. c. Tom. III. pag. 148.

d) MECKEL. *Traetat. de quinto pare nervorum cerebri* pag. 43.

superiores posteriores producit; 3) *palatinus magnus*, e cuius anteriore ramo nasalis inferior aut nasales inferiores nervi oriuntur. ^{e)} Dentalis denique atque ramus infraorbitalis furculos porrigunt, ad maxillares sinus abeuntes. ^{f)}

§. IV.

Ad vasa quod spectat, nares subeuntia, ea, tam arteriosa quam venosa, sunt numerosissima. Et arteriosa quidem a carotidibus maximeque externa ortum ducunt. Oriuntur autem propagines arteriosae multis inflexionibus tractuque serpentino et anfractuoso nares perrepantes, ab insignioribus quibusdam ramis nominatim a maxillari interna, nasalibus, infraorbitali, ophthalmica, palatina etc., quarum decursum plenius descripsit HALLERVS. ^{g)} Venas quod attinet, quarum quidem historia adhuc obscura est, singulos tamen istos arteriosos canales adsociatae eae comitari videntur; quae demum in musculo pterygoideo externo in plexum collectae, humores suos in durae matris sinum, et externum venae iugularis internae ramum fundunt. ^{h)} Ingens praeterea numerus est, quae in membrana pituitaria dispersae latitant, glandularum folliculofarum, quarum ductus excretorii, membranam perforantes, in eius superficie, maxime circa septum

^{e)} *Histoir. de l' Acad. roy. des scienc. de Berlin.* An. 1749. p. 84. seqq. et NEUBAVER de Nerv. Card. Sect. I. pag. 24. seqq. ibique quod ad varietates attinet, vberius quoque legi potest.

^{f)} HALLER *prim. lin. physiol.* §. CCCCLVII.

^{g)} *Elem. Physf. corp. hum.* Tom. V. pag. 147. seqq.

^{h)} HALLER *pr. lin. physf.* §. CCCCLVIII.

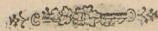
tum in conspectum prodeunt. ¹⁾ Plorant vero oscula dictarum arteriarum humorem, qui partim exhalat, partim ad glandulas depositus, ad nares inde vehitur. Eo membrana pituitaria lubricatur atque nervi fere nudi, per narium caua dispersi, ab aeris, nares iugiter permeantis, iniuriis defenduntur. Est autem humor iste blandus, insipidus, ab initio, dum per minima vascula secernitur, tenuis, facileque in auram auolat, perspirabilis instar materiae: at temporis mora, subtiliori, quae fluiditatem ei conciliabat, auolata parte, in spissum tenacemque abit mucum.

§. V.

Ex his utcumque intelligitur, primo, intuitu vasorum, fieri posse, ut insignis sanguinis copia in naribus congeratur. Fertur enim magna sanguinis quantitas caput versus, cuius vero pars haud exigua ad exteriora abit. Atque membrana pituitaria perquam mollis est et laxa, vasa itaque eam perreptantia, propter minorem resistentiam inde enatam, facilius se extendi sinunt atque dilatari: augetur ideo humorum affluxus. Deinde vasa in naribus circumflexa sunt, et in diuariantes serpentinosque ductus porrecta (§. anteced.). Huius autem indolis vasa retardant humorum cursum, eumque reddunt lentum. At notum est, motu humorum tardo reddito atque languido, spissos humores gigni atque pituitosos; hinc plus pituitae in naribus generari posse manifestum est. Idque vel mucus testatur, qui in statu naturali ad nares congeritur. Varii autem sinus caernaeque nares formantes commodum secretae pituitae praestabunt receptaculum.

Secun-

¹⁾ WINSLOW l. c. Tom. IV. pag. 299. HALLER pr. lin. piusf. §. CCCCLXV.

Secundo intelligitur, intuitu neruorum, hoc organum esse perquam sensibile: hinc facile posse affici, spasmodumque productionibus saeuere. Cum denique neruus quinti paris, qui multos naribus praebet ramulos, aliis cum neruis connectitur, et isti ad varia corporis loca, vt infra monstrabimus, abeunt, consequitur, hoc organum a permultis quoque caussis per consensum affici posse. Atque haec, quae ex consideratione fabricae narium fluunt, variis explicandis inseruiunt.

§. VI.

Sequitur, vt de catarrho narium dicam, haec pauca ex anatomicis praelatus. Qui autem considerat, liquidum, quod modo descriptum dedimus, naribus inhaerens, a sanguine fecerni, facile perspicit, illud perinde atque caetera liquida secreta multifariam vitari posse. Eius autem vitia vel ad parcam vel nimiam copiam, vel ad nimis viscidam indolem atque tenacem, vel denique ad acredinem nimiamque tenuitatem redeunt. Quodsi itaque accidat, vt largiori in copia in naribus coaceruetur, eiusque qualitas dicto modo sit vitata, morbus inducitur, quem *catarrhum narium* vocant. Sed varia subinde facie apparet; vnde factum est, vt diuersae in medicorum scholis celebrentur species. Atque istae tum ab excretionem, tum a qualitate liquidi denominationes sortiuntur. Etenim materia catarrhalis, in naribus stagnans, multaque incommoda inducens, nullo interdum modo excerni potest, id *grauedinis* voce notari solet: aut excernitur quidem, at vel tenuem, aquae instar, destillat, vel spissius tenaciusque difficiliter excernitur, hoc *coryza*, illud *phlegmatorrhagia* audit. Fatendum quidem erit hoc loco, veteres haud adeo ad haec

haec discrimina respexisse, omnes catarrhos, ad nares relatos, communi coryzae termino insignientes. ^{k)} Placet quoque nonnullis ex recentiorum classe, ad significandum narium catarrhum, indiscriminatum coryzae et grauedinis nomine uti. ^{l)} Patere autem ex dictis arbitror, coryzam difficiliorem mucii viscida excretionem indicantem, modo speciem catarrhi narium indicare, veramque, grauedinem inter et coryzam, intuitu excretionis intercedere differentiam: igitur generali *catarrhalis narium affectus* nomine utimur, omnes enumeratas species hac voce comprehensuri.

§. VII.

Frequens est haec narium affectio, humida ac simul frigida ingruente tempestate, hinc vernali maxime tempore atque autumnali inuadit. Multoties quoque aliis non catarrhalibus solum morbis iungitur, sed frequenter morbos chronicos aequae ac acutos praecurrit eosque comitatur. Per breue ut plurimum spatium durat, et salutaris potius ceu critica excretio spectatur, dum noxium, quod in corpore succreuerit, eliminat, corpusque a grauioribus munit morbis. Solet autem diutius quandoque affligere, quin nonnullos adeo per longum annorum tractum vexat: quem *chronicum* vocemus narium catarrhum; siquidem omnis morbus, qui longius siue cum periculo siue absque eo decurrit, chronicus audit. ^{m)} Tenendum

k) conf. SCHNEIDER *de catarrh. libr. 5. Sect. 2. pag. 6. seqq.*

l) de SAUVAGES *Nosol. method. Tom. II. pag. 376.*

m) GAUBII *Instit. Pathol. med. §. 867. v. SWIETEN Commentar. in aphorism. BOERH. Tom. II. pag. 10. 11.*

autem est, chronici huius affectus eam esse conditionem, ut paroxyfmi in aliis perdurent et interdum magis minusve ingrauefcant, cuius rei memorabile exemplum refert BARTHOLINVS: *) in aliis autem interiectis interuallis modo recrudescant, et aliqua temporis mora subinde plane euanescant. Dixeris forte, hunc affectum ideo, quoniam non perduret, morbis chronicis haud adnumerandum esse. At scire licet, dispositionem numquam non corpori inherere, ita vt a leuiffima quoque causa, caeteroquin ad catarrhum narium inducendum minus apta, paroxyfmi recrudescant: idque de aliis quoque morbis valet, quod paroxyfmi interiectis interuallis reuertantur, exemplo epilepsiae, febrium intermittentium, podagrae aliorumue, quos tamen chronicos appellare nemo dubitat.

§. VIII.

Proximum est, vt in catarrhum narium chronicum eiusque causas propius inquiremus. Quare, vt ordine progrediar, historiam huius molesti affectus praemittere visum est. Initium is ut plurimum cepit, si primam originem attendamus, perinde atque caeteri affectus catarrhales, ab aeris, quoad calorem et frigus, vicissitudinibus, consuetis stipatus symptomatibus: frequentibus nimirum sternutamentis, ardore atque pruritu narium, faciei rubore et inflammatione, oculis lacrymantibus ac turgidis, tinnitu aurium, corporis lassitudine, capitis dolore &c. Ipse autem catarrhalis affectus, in paroxyfmo spectatus, non vno eodemque modo sese manifestat. In aliis enim coryzae, in aliis phlegmatorrhagiae phaenomena apparent:

*) *Histor. anat.* Cent. VI. 37.

rent: frequentius autem obseruavi, grauedinem eos aut coryzam vexasse. Nares interdum in vno latere, interdum in vtroque obstruuntur, ita vt spiratio sit admodum difficilis, nec potus aut cibi commode deglutiri queant, tumque mucus, si excretio eius contingit, saepius per fauces, in quas delabitur, eliminatur. Accedunt cephalalgiae, extremorum maxumeque pedum frigus, motus febriles, olfactus abolitio, in aliis autem, quod sane memorabile, vel in grauedine vna cum gustu is viget et integer manet. Atque istiusmodi paroxyfimi mox leuiores, mox vero grauiiores, interdum breuiiores nonnumquam autem longiores esse solent, sic, vt obseruauerim, eos ad quatuor hebdomades et plures etiam fuisse extensos. Sunt quoque, quos omni tempore fere eodem tenore adfligit; in aliis autem istae molestiae redeunt, aut incrementum capiunt, simulac calidam atque siccam humida et frigida excipit tempestas. Praeterea pedum refrigerium, plethora, atque sanguinis ad caput congestiones paroxyfimos vel intendunt, vel inducunt. Sic pluries a solo vino assumto, vel situ capitis prono, grauedinem inductam obseruavi.

§. IX.

Solent vero huic malo maxime subiici, sensiles, vitae sedentariae dediti, hypochondriaci, subiecta pituitosa, laxa, quae phlegmaticae sunt temperiei, catarrho saepius adfecta; iique qui visceribus, vitiisque primarum viarum laborant, multumque sudant. Quod restat, chronicus iste catarrhus in morem quidem omnium catarrhorum soluitur; saepius tamen obseruavi, eum, vigente aeris humiditate, perdurasse, cum corpus sudore perfunderetur.

§. X.

Causas huius mali, atque rationem, qua fiat, ut nares tam diu tamque frequenter afficiantur, perscrutaturis, inquirendum erit, unde nimia muci feruie acrioris accumulatio, quam omnis narium catarrhus ponit (§. VI.), in vniuersum nascatur. Atque haec duplici modo oriri videtur. Etenim liquidum copiosius naribus inhaerens, vel nimis largiter et copiose huc defertur, ut ab ambeunte aere auferri nequeat; vel illud, secretionem minus aucta, coaceruatur, ob impedimentum, quo fit, ut secretus humor non liberum habeat exitum, sed in emissariis relinquatur. Nam, oclusis excretoriorum meatuum orificiis, humores, quos vasa adhaerentia perpetim a tergo deferunt, retinentur, eaque ratione accumulatur.

§. XI.

Perpensis iis, quae in vniuersum catarrhum narium inducunt, facilius elici poterunt, quae remotius agunt, causae. Atque haec sunt quam plurimae. Verum cum nobis de chronico tantum affectu sermo est, isque diutius corpori inhaeret, patet, eas modo causas esse perstringendas, quae continuatae sunt atque perdurant. Notari hinc praecipue merentur causae praedisponentes. Istaem autem vel ab organo ipso vel aliunde depromendae erunt. De quibus nunc dicam, orsus ab organo.

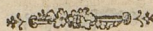
§. XII.

Morbosa organi secretorii debilitas primum certe inter causas tenet locum. Ipsa equidem laxa narium fabrica ac copiosa vasa hu-

humorum fauent accumulationi (§. V.) et largiori inde pituitae secretioni. Quodsi itaque id accedat, vt tonus vasorum fit fractus, laxitasque iis inducta, copiosiores ea, imminutam ob resistentiam, recipient irruentes humores, hi vero vasorum ope desituti, haud satis promoueri poterunt, motusque eorum euadet tardus. Liqueat inde, eos accumulari, viscidamque induere naturam. Mucosus autem iste humor, in suis diueticulis stagnans, aut effluere plane nequit aut difficulter excernitur. Inducitur igitur tum mox coryza, mox grauedo. Verum prouti vasa laxa excretionem impediunt, sic ea quoque largior inde fieri poterit. Vasis nimirum relaxatis, iisque nimis patulis redditis, liquida confertim adducta, ob vires retentrices destructas, transmittuntur et perpetim exsulant: phlegmatorrhagiae hinc scaturigo. Sic inde originem traxisse videtur phlegmatorrhagia, quam ex coryza remanentem obseruauit MORGAGNVS. ^{o)} Atque haec narium debilitas, cum continua sit atque perduret, semper istas molestias inducet, ad minimum a leui accedente causa eae redibunt. Igitur inter causas chronici huius affectus referri poterit. Inducunt vero hanc narium debilitatem, totius corporis debilitas, haemorrhagiae huius partis frequentes, et catarrhus narium saepe perpeffus; vasa enim a continuo affluxu extenduntur, ideoque magis magisque relaxantur: testante V. SWIETEN. ^{p)} *Simmul patet ratio, inquit, quare debilioris constitutionis homines et saepius et validius his morbis affligantur, quia nempe minus firma in his vasa, obstructis meatibus excretoriis, facilius dilatantur, et dilatata non tam cito in pristinum*

^{o)} de caus. et sed. morb. epist. anat. med. 14. artic. 21.

^{p)} l. c. Tom. II. pag. 638.

nam redeunt dimensionem: unde quandoque horum locorum vasa sic degenerant, ut pergant diu et valide humores per has vias expellere, sicque totum corpus emungatur etc. Accusatur quoque pulueris sternutatorii abusus. Nec praeter rem: ob continuam enim irritationem humores copiosius ad nares ruunt, unde vasa demum nimis dilatantur.

§. XIII.

Praeter haec, quae ad organum spectant, et sanguis suum confert solum. Satis enim constat, maiorem humorum copiam organis secretoriis applicatam, ea tamen lege, ut aliae circumstantiae non obstant, nec inde obstacula oriantur, largiorem quoque sequi secretionem. Liquida hinc est ratio, quare *plethora* causas inter catarrhi narium chronici sit referenda, tumque imprimis, quando in subiectis, sero et muco refertis, obuenit. Etenim, tota massa sanguinea adaucta, serosa atque mucosa sanguinis pars ²⁾ increfcit necesse est; e quo consequitur, liquidi etiam, mucosae serosae indolis, secretionem magis inde promoueri posse. Consentium in id observationes, quibus patet, sola sanguinis missione catarrhum subinde vel imminutum esse, vel plane sublatum. Atque id, quod de *plethora* differuimus, aequè bene de sanguinis ad caput congestione, utpote quae nil nisi *plethora* particularis est, valebit. Pronum hinc est colligere, quicquid frequenter sanguinis raptum caput versus determinet, causam quoque ponere ad catarrhum narium chronicum disponentem. Ex quo fonte explicari poterit, quare lucubrationes nimiae,

ex-

²⁾ GAVBIUS L. C. §. 278.

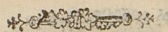

exaestuante velut vinosa, pedum refrigeria huic morbi generi fauent.

§. XIV.

Neque minus attendi meretur *qualitas sanguinis laesa*. Cum materia catharrhalis ex uniuersa humorum massa ortum trahit, sequitur, vt, quo magis sanguis particulis liquido in naribus secreto appropriatis abundat, eo magis quoque huius liquidi secretio adiueatur. Hinc *sanguis pituitosus* atque *serosus* ex caussarum catarrhi chronici censu sunt. Qualem sanguinis indolem catarrhi generationi apprime fauere, experientia comprobat. Sic phlegmatici, infantes et sexus sequior frequentibus vexari solent catarrhis: siquidem ob laxiorem structuram plus pituitae ferique generatur. In quibus sanguis pituitosus eminet, vt VOGEL ^{r)} innuit, in iis catarrhi continui generantur. Cumque congestiones semper sequi solent debiliora loca: non mirum ideo, humorum affluxum, ob laxam narium fabricam, accedente imprimis morbosa debilitate, magis debere haec versus loca dirigi. Quare nares a sanguine, hanc indolem nacto, prae caeteris affici debere, constat. Patet inde simul, vitam sedentariam, desidiam, somnum protractum atque frequentem eminus ad catarrhum narium chronicum disponere. Siquidem circuitus vitalis inde languet ideoque humores spissi euadunt atque pituitosi. Neque minus innotescit ratio, quare ii, qui in humido degunt aere, frequentius hoc morbo laborent. Aer enim humidus, praeter id, quod relaxando agat, ob impeditam quoque transpirationem

r) de cognosc. et curand. praecip. C. H. affect. pag. 239.

tionem auctamque inhalationem corpus replet, sanguineinque reddit nimis ferofum.

§. XV.

Non minus *vitia imi ventris maximeque primarum viarum* cauffarum catarrhi narium chronici cenfui adnumerare licet. In vniuerfum inde catarrhos oriri, multiplices docent. obferuationes. *) Igitur fi ifta vitia perdurent, catarrhum quoque chronicum poffe induci, manifeftum eft. Sic quoque TISSOTVS *) laefam digeftionem inter diuturnorum catarrhalium affectuum cauffas refert. Ex eadem quoque cauffa et hypochondriaci faepius coryza et grauedine laborare videntur. **) Etenim, digeftione laefa, crudi magis humores, vifcidi atque pituitofi generantur, partes ergo perpetim fubminiftrantur, quae catarrhali materiae conueniunt. Verum non vnica eft ratio, quare huic morborum generi digeftio laefa fauet. Quodfi enim organa primae digeftionis male afficiantur, affumta diutius in inteftinorum canali commorantur, vnde maior aeris quantitas excluditur. Is autem diftendendo et irritando fpafmos excitat. At fpafmi abdominales, humores fuperiora verfus pellendo, variis congefionibus praebent anfam. Quantum vero congefiones ad morbum noftrum inducendum valent, fupra dictum eft. Et ipfa alui tarditas, iis, qui laefo abdomine laborant, adeo familiaris, ob eandem cauffam catarrhos adiuuat. Solet quoque inde ab hac cauffa fan-

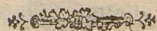
*) WILLICH diff. de frequen. catarrh. ex primis vñs origine.

**) Anleitung für den geringen Mann etc. pag. 143.

**) VOGEL l. c. pag. 439. BRENDEL diff. de valetud. ex hypochondriis §. 6.

sanguis vitiosus euadere (§. ant.). Nec alienum est, nares, organis
 primae digestionis male affectis, ex consensu affici. Insigne sane esse
 primarum viarum imperium in cutis vasa, facileque inde spasmos in
 cute induci, notum est. At vero membrana pituitaria nil nisi cutis est
 continuatio (§. II.), hinc ea ex eadem ratione affligi poterit. Praete-
 rea ex supra dictis intelligitur, nares quinto neruorum pari permultos
 debere neruos. At ramus huius nerui vidianus constituit cum sexto
 neruorum pari intercostalem neruum. *) Id considerans facile videt,
 fieri omnino posse, vt nares a vitiiis ini ventris afficiantur. Intercosta-
 lis enim nerui arcta est connexio cum pari octauo. Vterque vero
 cum intercostalis tum octauo paris neruus multis ramulis viscera
 abdominalia, maxumeque ventriculum intestinorumque canalem adeunt.
 Neruis ergo in abdomine irritatis, aut quocunque modo affectis, id
 ad nares poterit propagari. Atque haec nota sunt, verum discepta-
 tur, qui sit, vt inde catarrhus narium inducatur. Idque duplici mo-
 do fieri probabile est. Neruis enim narium per consensum ab ini
 ventris neruorum irritatione affectis, vel oscillationes vasorum augen-
 tur, ita vt affluxus humorum augeatur, vnde largior mucii seruiue
 contingit secretio: vel potius spasmi vasorum nares perreptantium in-
 ducuntur, et retinentur inde liquida excernenda. Vtrumque vero
 catarrhi generationi fauere, supra innui (§. X.). Comprobant id quo-
 que obseruationes, solum nimirum spasnum, qui vitiiis abdomi-
 nis ortum debet, interdum catarrhum inducere. Siquidem in
 hypo-

*) MECKEL l. c. pag. 55.

hypochondriacis per saepe grauedinis, quae percipiuntur, incommoda, non nisi antispasticis adhibitis, profligari possunt. y) Quod caeterum praedictae primarum viarum irritationes propter spasum, in cute productum, catarrhum prouocare valeant, haud nego.

§. XVI.

Sanguis, dum per vasa circumuoluitur, per cutim et alias excretiones perpetim a partibus acris serosis atque mucosis liberatur, praecipiente physiologia. Quibus excretionibus suppressis, ad alia subinde loca, maxime debiliora, hanc materiam excernendam deferri, notum est. Hinc ad nares imprimis, ob rationes saepius adductas, laxiorem scilicet fabricam et consensum cum aliis, ruet. Quicquid itaque efficit, ut istae excretiones imprimis ea, quae per cutim contingit, siquidem catarrhi quam frequentissime perspirationi suppressae natales debent, facile supprimantur; id quoque catarrhi narium chronici sistet causam. Quorsum spectat *augeta sensilitas*. In eiusmodi enim subiectis facile spasmi producuntur. Lique hinc, cutis vasa a leuiori quoque causa posse constringi, indeque perspirationem supprimi. Fluit inde ratio, quare debiliores, iique, qui nimis studiose ab aeris iniuriis se defendunt, tam frequenter cum catarrhis conflictentur. Nam cutis sensilior inde redditur, ideoque facilius perspirationis negotium turbatur.

§. XVII.

y) confer. RAHNII *diff. de miro inter caput et viscera abdominis commercio*. pag. 46.

§. XVII.

Ex his expositis intelligere datur, plures quidem causas sibi catarrhum narium chronicum vindicare, ut plurimum tamen organi secretorii debilitatem praecipuam constituere causam, eamque semper concurrere: siue organum ab initio patiatur, siue successu temporis ob continuum humorum affluxum tandem debilitetur. Patet porro, hunc morbum nequaquam aut rarissime saltem inter salutares morbos posse referri. Differentiae denique huius catarrhi generis innotescunt. Notabilis est eius in idiopathicum, symptomaticum, atque sympatheticum diuisio. Conducit certe haec diuisio ad malum funditus eradicandum.

§. XVIII.

Transgredior ad symptomata, variaque phaenomena explicanda. Quibus vero, cum leuia sint, qua fieri potest breuitate immorabor. Quod si ea, quae (§. VIII.) dicta sunt, considerantur, haud difficile erit ad intelligendum, in catarrho narium insignem adesse humorum ad caput congestionem. Constat vero, quod, si humores vnum versus locum ruant, alia eo magis depauperentur. Igitur, dum sanguis ad superiora congeritur, deficiet in extremis. Cum vero calor corporis ab ipso sanguine circulante pendeat; inde iam liquet, quare extrema frigeant. Neque minus oculorum lacrymatio, aurium tinnitus, dolor capitis obtusus, ab excedente humorum ad caput decubitu, eorumque accumulatione explicari poterunt. Notum quoque est, plethoram, spasmos, motus febriles, vitiaque primarum viarum lassitudinem inducere. Atque haec pluries in nostro affectu concurrunt,

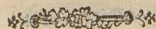
runt, hinc ratio lassitudinis patet. ✱ Cumque nervi narium, ob materiae catarrhalis affluxum, sensiliores reddantur, et ab hac ipsa materia cum ob acredinem, tum ob copiam irritentur: sequitur, irritatione ea ad nervum intercostalem propagata, sternutationes oboriri posse. Patet quoque simul, quare olfactus saepius accedat abolitio. Olfactorii enim nervi rami, vel a vasis propter magnam fluidorum affluentium copiam distentis, comprimuntur, vel a nimia mucii copia obducuntur, ut itaque effluvia odorabilia in eos agere nequeant. Fieri autem poterit, ut mucus locis potius, narium inter cavitatem fauciumque sitis, inhaereat, uti facilius mucii ex naribus in fauces delapsus docet; tum nervus, qui olfactui inseruit, minus afficitur; olfactus adeo viget et illaesus existit. Innotescit quoque ex dictis nostrum affectum praecipue vasis narium relaxatis originem debere. Pronum inde est colligere, humida ingruente tempestate qua laxitas augetur, et perspiratio, ut in uniuersum, sic in narium cavitata quoque suppressitur, recrudescere paroxylinos, eosque augmentum capere debere. Neque hinc assentimur sententiae, quam e PERCIVALLO POTTII scripto nouissimo proponit clar. RICHTER. *) Catarrhum chronicum enim nascentem polypum indicare autumat. Diejenigen, inquit, die einen Polyp in der Nase haben, sind, so lange er sich nicht zeigt, gemeiniglich in der Meinung, daß sie immer mit Schnupfen geplagt sind. Sobald feucht Wetter eintritt, verstopft sich die Nase, es fließt viel Feuchtigkeit aus derselben, der Geruch verliert sich, auch ist wohl ein öfteres Niesen zugleich da: und

*) Chir. Bibl. III, 575.

und dies alles verliert sich, sobald wieder trocken Wetter eintritt. Man hält dies für Anfälle von Schnupfen, da es doch ein junger Polyp ist, der bey feuchten Wetter aufschwillt, und dadurch diese Zufälle veranlaßt. Nam 1) non inficiamur quidem, si membrana pituitaria diutius frequentiusve affligatur, polypum inde enasci posse. Tum vero frequentior iste catarrhus, cuius sequela polypus est, verus erit catarrhus, non in speciem talis. 2) fatendum, id, quod asserit Pottius, accidere posse; sed fatendum quoque simplicem catarrhum chronicum iisdem phaenomenis supari. Igitur ab his observatis ad polypum nascentem nondum concludi potest. Quod sane tanto confidentius affirmo, quo certius noni, fuisse, quos quinque pluresve annos catarrhus chronicus absque vilo polypi vestigio adlixerit. Et polypum quoque difficilius paulo a catarrho generari posse, arbitror. Polypus enim qui magis pituitosam nactus est substantiam, qualis est, qui ab humorum accumulatione pendet, inde natales trahit, si liquida ob laxitatem vasorum copiose quidem recipiantur, sed parcius dimittuntur. Unde membrana extenditur, et excrecentia provenit. At vidimus, materiam istam pituitosam tandem excerni: anne igitur id ipsum, quod polypum inducit, eliminatur? Indeque si polypus quoque interdum progerminaret, ex commemoratis tamen symptomatibus statim ad eius prouentum concludere parum licet.

§. XIX.

Restat, vt ratione prognoseos quaedam addam. Quamuis quidem noster affectus saepius nil nisi summam creet molestiam; nec
omni

omni tamen caret interdum periculo. Extimefcendum enim est, ne humores, qui copioſius ad caput affluere conſueuerunt, in diſpoſitis maximeque ſenilibus ſubiectis apoplexiam demum inducant. Praeterea alios quoque excitat morbos. Poterit enim digeſtio inde laedi, ſiquidem omnes eiusmodi defluxiones, temporis ſpatio, digeſtioni noxam intuliſſe, obſeruatum eſt. Tabes quoque corporis quandoque ſequitur. Inſuper narium in membrana ſub diutiori mali perduratione, vlcera polypique enaſci poſſunt. Et in vniuerſum notandum eſt, hoc vitii genus eſſe valde rebelle, illudque refractarie omnium medicaminum vires illudere.

§. XX.

Atque nunc de proſtigando hoc malo differendum erit. Omni quidem morbo mederi debemus, cauſam remouendo: atque haec cum in noſtro affectu varia eſt, medelam quoque diuerſam eſſe patet. Quodſi itaque alius ſubſit morbus, veluti laeſa digeſtio, malum hypochondriacum, haec remouenda eſſe, quiſquis, vel me ta-cente, perſpicit. De quibus igitur ſingulis diſſerere, nimis prolixum eſſet, noſtroque inſtituto parum conueniens. Praecipua itaque methodi medendi momenta adiciam. Quae quidem eo redeunt: vt affluxum humorum a parte affecta auocemus, et ad conuenientiora loca ducamus; atque, quo minus noua materiae accumulatio generetur, impediamus; denique organo, tono deſtituto, robur erit reſtaurandum.

§. XX.

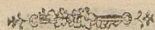
§. XXI.

Conferunt itaque ad primam indicationem exsequendam laxantia. Etenim copia humorum, vasa aggrauantium, inde imminuitur, et humores, stimulo intestinis applicato, copiosius huc ruunt, affluxus sic reuellit viscera versus abdominalia. Vt ideo inanis sit eorum metus, qui laxantibus, in catarrhalibus narium affectibus propinatis, materiam ad pulmones duci, sibi persuadent. Congruum autem erit offerre, quae praesenti statui respondent, aluum ductentia. Igitur, vbi pituita eminent, magis conducunt, quae viscidum resoluunt, et euacuant, simulque intestinorum et ventriculi vires corroborant, vt salina cum rhabarbaro remixta.

§. XXII.

Pediluvia tepida in congestionibus a superioribus auertendis magni esse momenti, neminem fugit. Proficua itaque erunt in proposito casu. Eaque imprimis ideo conducunt, quia in catarrhalibus narium affectibus inferiora plerumque spasmo sunt correpta, vt frigus docet, quod in iis percipitur. Impeditur hinc circulatio his in partibus, vnde humores ad superiora, vtpote quae minus resistunt, compelluntur. Atque pediluvia his auferendis apta sunt. Nam tempore suo blando vasa relaxant, spasmusque soluant: efficitur adeo, vt cursus humorum liberior euadat, iique magis ad relaxata vasa ruant. Depletur hinc caput et ab humoribus grauantibus liberatur. Ex eadem quoque causa indicantur inferiorum friciones, siquidem inde affluxus ad haec loca augetur.

§. XXIII.

§. XXIII.

Remediis deriuantibus iure quoque adnumerari poterit venae-
 sectio. Plethora enim, si obtinet, saepe spasms variisque con-
 gessionibus praebet ansam. Quae omnia cessant, superflua sangui-
 nis quantitate detracta. At sanguinem quoque mittere oportet, ad
 nouam materiae progeniem arcendam atque demendam. Siquidem
 plethora praeter copiam, qua, vt supra innui, hunc affectum indu-
 cit, saepius quoque se et excretiones turbando, catarrhorum prae-
 bet scaturiginem. Igitur ea, siue morbum adaugeat, siue nouum
 facile excitet paroxysmum, erit imminuenda. Nec audiendi sunt,
 qui sanguinis missionem catarrhalibus in affectibus in vniuersum
 dissuadent. Neque, si, quod res est, dicendum sit, argumentorum,
 quae proferunt, grauitatem sentio. Autumant enim ii, venae-
 sectione instituta laxitatem corporis in catarrhalibus morbis iam prae-
 sentem augeri: perspirationem magis quoque imminui; atque mo-
 tum humorum in catarrhalibus affectibus iam tardum debiliorem in-
 de reddi. At haec omnia modo valent de venae-sectione intempestiue
 instituta. Satis enim notum est, cuncta, quae recensentur, vitia,
 laxitatem nempe vasorum, perspirationem imminutam, tardumque
 humorum circuitum quandoque plethorae solummodo deberi. Qua
 igitur sublata, robur potius corpori conciliatur: perspiratio et hu-
 morum circuitus intenditur. Nec vnquam sanguinis missionem, vbi
 vera obtinuit plethora, nocuisse obseruauit. Haud deficiunt quoque
 magni nominis viri, qui sanguinis missionem laudant, vt TISSOTVS, ^{a)}
 quin

a) l. c. pag. 139.

quin HOFFMANNVS ^{b)} meam confirmat sententiam. *Rheumatismos*, inquit, *coryzam*, *catarrhos venaesectio improvida saepe gignit*, *tempestive autem admissa egregie arcet*. Quare in omnibus catarrhalibus morbis, vbi sanguis abundat, venaesectio erit admi-
nistranda, vbi vero deficit, omittenda penitus.

§. XXIV.

Impeditur porro nouae materiae accumulatio, si causae supra commemoratae auferantur. Inprimis vero aeger diaetae regulis conformiter viuat. Euitentur itaque cibi crassi, viscidi, ne pituita, humorumque visciditas augeatur. Adfuescant maxime exercitationi, motuique tales aegri, praecipue equitationi. Motus enim corporis non digestionem solum faciliat, sed etiam humores magis vniuersaliter distribuendo, omnesque se et excretiones adiuuando, humorum visciditatem, eorumque ad particularia loca congestiones impedit. Pedes quoque semper aequali conferuentur calore: ne sanguinis ad superiora fiant regurgitationes. Cauendum autem, ne corpus nimis serupulose ab aeris iniuriis defendatur. Inde enim saepius catarrhales affectus protrahuntur. Fugiant itaque, vt TISSOTVS monet, calida hypocausta, et magis frigori se adfuescant.

§. XXV.

Prae ceteris quoque ad primas vias respiciendum, et, tonicis ac digestiuis adhibitis, visciditati, e vitio primarum viarum ori-
undae,

^{b)} *Med. rar. syst.* Tom. III. Sect. II. pag. 569.

undae, obuiam euidentur. Quae cum satis nota sint, recensitione non indigent. Non possum tamen, quin moneam, minus hic utilem esse Corticem peruianum, quem in diuturnis catarrhalibus affectibus commendatum inuenio. Largiter eum assumtum esse scio: at frustra. Neque etiam iis gaudet partibus, quae laxitatem tollant. Et si vnquam fuerit proficiuus, in iis fuit affectibus, qui potius systematis nervosi turbas sequuntur. Catarrhales enim affectus quandoque morborum periodicorum, vt dicunt, faciem prae se ferunt. ^{c)} Sic quoque *de SAUVAGES* ^{d)} febricosum catarrhum, qui periodicum tenebat cursum, purgantium atque Corticis peruiani vsu sublatum refert. At hoc in casu Corticem peruianum, quatenus in systema nervosum agit, profuisse, quisquis intelligit. Quare potius ex roborantium classe ea sunt eligenda, quae vim cohaesionis solidorum intendunt. Talia vero sunt martialia tum interne tum externe vsurpata. Ea enim elementis solidorum particulas addunt grauiores, sicque nifum partium ad se inuicem augent. Atque cohaesio solidorum pendet ab illo partium nifu ad se inuicem. Igitur martialia maxime commendanda sunt in nostro affectu, caeterisque roborantibus praeferenda. Et aromata quoque, et vina congrua, et elixiria sic dicta visceralia locum hic inueniunt.

§. XXVI.

Atque haec simul ad tertiam indicationem spectant. Cum tamen laxitas organi secretorii nimia et elasticitas vasorum imminuta
his

^{c)} *Medicus Geschichte period. Krankh.* pag. 88.

^{d)} *loc. cit.* pag. 377.

his subinde non cedat: ad externa quidem confugiendum esset. Nam iste affectus, si vetustior est, omnem internam quandoque resquit medelam. Optime itaque tum succurri posset naribus perquam laxis atque infirmis, externis roborantibus et adstringentibus, naribus vel immediate vel in suffimigiis applicatis. At cautus sit, qui iis vtatur, et probe inquireat, num sola vasorum laxitas diuturnum foueat decubitum; alioquin ab externis adhibitis horrenda subinde mala inducta esse, obseruata docent. *) Igitur externorum vsum medentis acumi relinquimus.

*) v. SWIETEN l. c. Tom. IV. pag. 308. 309.

THE-

* * * * *

T H E S E S.

I.

Dantur partes nec non affectiones partium in sano corpore, quae omni carent vtilitate.

II.

Dubitari potest, num bilis cystica verum praestet vsum.

III.

Non licet functionem corporis humani plane naturalem v.g. respirationem cordisque motum e causa, quae praeternaturalis est, explicare.

IV.

Pulmones non destinati sunt sanguinis transitui.

V.

Male putatur mensium causa esse plethora vniuersalis, quae plethoram vteri particularem inducat.

VI.

Verus mensium finis non videtur esse sanguinis diminutio.

VII.

Paralysis cordis vera non est morbus.

VIII.

Emetica in grauidis, et si centum docerent obseruationes, eorum vsum nullam intulisse noxam, tamen fugienda sunt.

IX.

In plerisque febrium intermittentium speciebus Cortex Peruvianus non operatur vt specificum.

Halle, Diss., 1777/78

VD18

ULB Halle

3

002 187 604

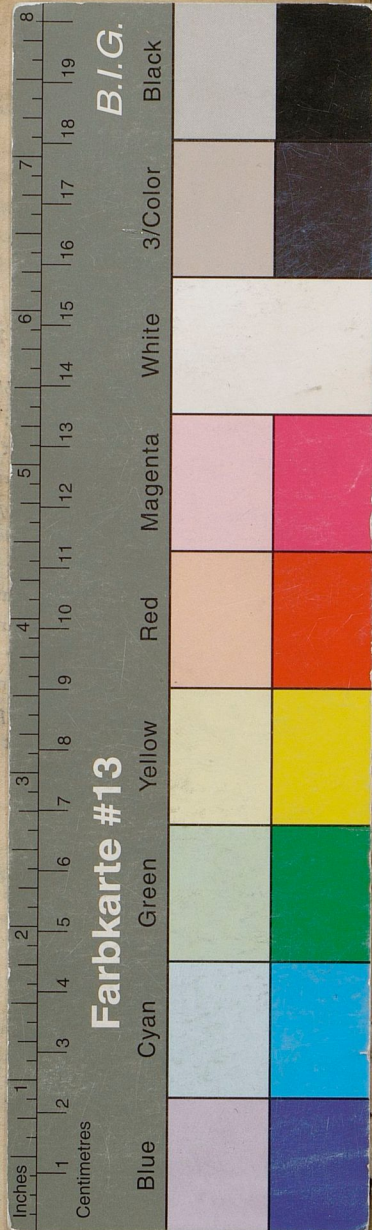

f
sb

DE ^{15. 11772}
CHRONICO
NARIUM CATARRHALI
AFFECTU

AVCTORITATE
INCLYTI MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS
SOLEMNI RITV IMPETRANDO
DIE XXII. NOVEMBR. MDCCLXXVII.
HORIS MATVTINIS ET POMERIDIANIS
PVBLICE DISSERET
FRIDERICVS CAROLVS HEINTZE
HALENSIS.

HALAE AD SALAM
STANNO HENDELIANO.